

REDACTIE: E. HEIMANS, ROZENGRACHT 63,

EN

JAC. P. THIJSSSE, VONDELKADE 75.

UITGAVE VAN:

W. VERSLUYS TE AMSTERDAM.

Prijs per jaar f 3.60.

IN 'T STICHT.

En goed half uur noordoostwaarts van den Darthuizerberg ligt een natte heiplek met een meertje in 't midden, op de stafkaart „Het Veld“ geheeten. Het is nu drie jaar geleden, dat ik daar onder vriendelijk geleide van Baron Snouckaert mijn Hemelvaart-wandeling gedaan heb. Het had 's morgens geregend, maar reeds voor tien was de zon doorgekomen, en we hebben toen verder het allerheerlijkste weer van de wereld gehad, zooals dat bijna altijd na een ochtendregentje te verwachten is.

Even voor den Darthuizerberg stapten we uit de stroomtram en gingen door boschwegen en over stukken hei recht op ons doel af, dat wij bereikten nadat we den witten, lijnrechten rijweg naar Maarsbergen gekruist hadden. Reeds voor we het natte gedeelte bereikten, was de daling van den bodem merkbaar aan den veranderden plantengroei. De bruine struikhei was gaandeweg vervangen door grijsgroene pollen van dophei, die met duizenden roode bloempjes vroolijk bloeide. Hier en daar kwam er een levendiger donkergroene plek tusschen van kraaiheide, die nog bloemen vertoonde en bijna geregeld doorgenopt was met stijve bundels van Borstelgras (*Nardus stricta*) en Veenbies (*Scirpus caespitosus*).

Nu werd ook de bodem oneffen; tusschen hooge

pollen van blauw buntgras scholen verraderlijke waterloopjes, onzichtbaar door dorre stengels en grasbladen van het vorig jaar en door een dichten groei van Andromeda, die met haar lichtroze zijden klokjes ons lokte naar de gevaarlijkste plaatsen. Nergens heb ik Andromeda rijker zien bloeien dan daar in het Leersumsche veld.

Op effen plaatsen tusschen de bultjes stonden dicht opeen de rechte bloemtrossen van het cipelgras, terwijl op kussens van veenmos groote rosetten van de rondbladige zonnedaauw lagen te fonkelen, grooter en groener dan de kouwelijke, kleinere plantjes van de smalbladige, die kleine bloedroode sterretjes maakten op den donkeren, natten heibodem. Wollegras was al uitgebloeid, maar des te frisscher stonden de orchideeën, terwijl jonge gentiaantjes en groote afgestorven stengels van *Epilobium* getuigden van bloemenpracht in den volzomer. Lichtgroene slangen van Wolfsklauw kropen in allerlei bochten over den weeken grond.

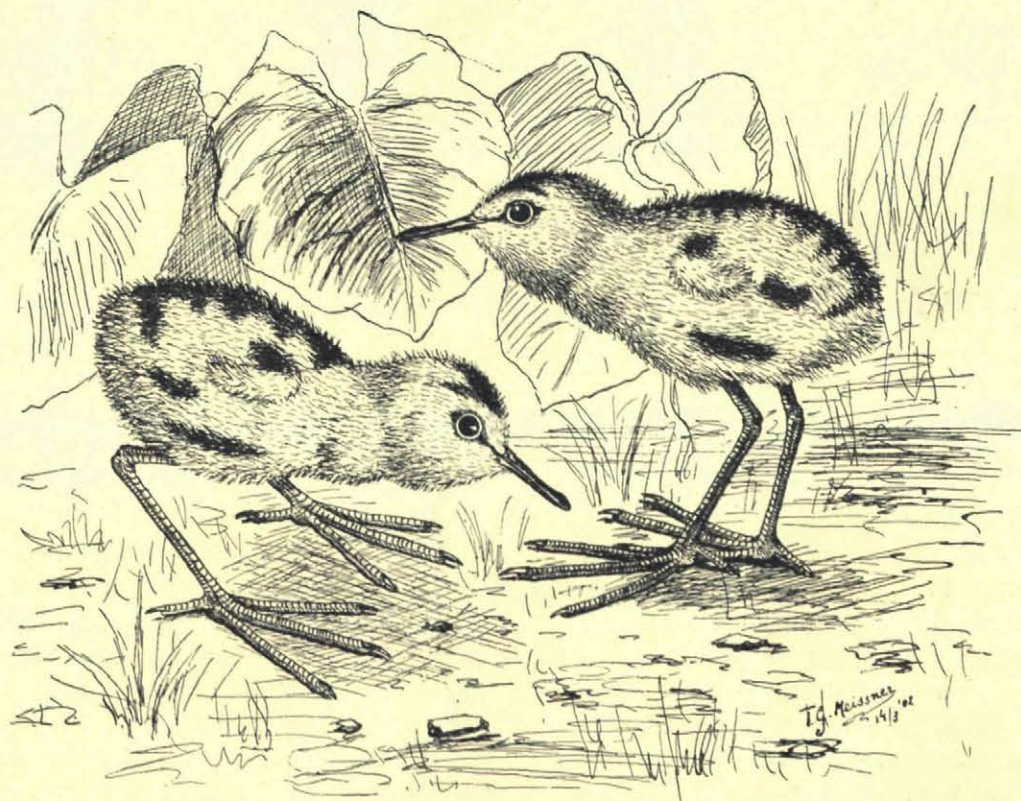
Een eigenlijke waterkant bestond er niet, want talrijke schiereilandjes vormden een bijna onmerkbaar overgang en wie een paar natte voeten eraan durfde wagen, kon wel, springend van zode op zode, honderd meter ver in 't meer doordringen, ofschoon de overkant zelf toch niet te bereiken was. Aan de zuidzijde was het water dieper en daar scheen

men ook bezig te zijn met turf baggeren of zoo iets. Ik herinner mij althans een platboomde schuit en menschenfiguurtjes en een lichtblauwe rookzuil, die langs de donkere denneboomen in de heldere lucht omhoog kronkelde.

Tot nu toe hadden we in de hei weinig vogels gezien, maar de omstreken van het meertje waren vol leven en zoodra wij de eilandjes betraden, had je het lieve leven aan den gang. Eerst een paar zwartkopmeeuwen, toen een schorre Kieviet en niet minder dan een viertal grutto's. Een paar wilde eenden vlogen op tusschen de bultjes een vijftig meter van ons van daan en vluchtten in rechte lijn westwaarts. De meeuwen zakten weldra af, maar

pollen neer, maar bleven ook daar nog altijd roepen en klagen, totdat we eindelijk het nest vonden, dat onze belangstelling in hooge mate gaande maakte, doordat de eieren eer geel- dan groenachtig waren. Hun kleur paste zeer goed bij die van den grond. Sedert zijn we meer op de eieren van heide-bewonende grutto's gaan letten en hebben nog dikwijls bevonden, dat hunne eieren anders gekleurd zijn dan die van hun soortgenooten, welke de natte weiden tot woonplaats hebben uitverkoren. Alweer dus een voorbeeld van schutkleur en aanpassing.

Toen we verder gingen, begon het tweede grutto-paar nog angstiger te doen dan het eerste en niet zonder reden. Want opeens zagen we een hoog-

Jonge Grutto's.

de grutto's bleven ons zoo hardnekkig omzweven, dat we al spoedig op een meter of tien na hun nest wisten te liggen.

Ik geloof niet, dat er één vogel is, die zooveel misbaar bij zijn nest maakt, als de grutto. Hij trompettert maar: gruuút-to, gruuút-to en maakt beslist front tegen den indringer, door met inspanning van alle krachten vlak voor hem in de lucht te blijven staan, met de vleugels kleppend op valkenmanier. Wat een schitterend mooie vogel is het dan met het schitterend wit aan staart en vleugels, afwisselend met gitzwart, terwijl langs buik en borst in allerlei teekening door grijs en wit een roestroode kleur eindelijk de overhand krijgt en nek en kop een warme tint geeft. De snavel is lang en een weinig omhoog gebogen.

Soms zetten ze zich als vermoeid op de bunt-

beenig monster door het heidekruid strompelen, dat bij nader toezien niets meer of minder bleek te zijn dan een jonge grutto, nog geen week uit het ei. Hij keek ons met zijn groote donkere oogen angstig aan en de ouden gingen verschrikkelijk te keer. Ieder oogenblik verwachtten wij aangevallen te zullen worden, maar het liep nog al genadig voor ons af en voor de jonge grutto ook, want toen wij zijn lange en toch logge, kille beenen, zijn zandig dóns en zijn nog vrij korten snavel genoteerd hadden, lieten we hem gaan en stapten verder. Vijf minuten later hadden we weer een rietgorzennest gevonden met vier jongen (zie *Levende Natuur* jaargang VI, blz. 94), en nog een tureluurnest met vier eieren. Het was die vogels hun eigen schuld en ze mogen nog blij zijn, dat ze met ons te doen hadden, want wij zijn niet van die lui, die alles maar meepakken.

De oostelijke oever van het meertje was vlak en weinig begroeid, maar daar wachtte ons weer een ander schouwspel, dat ik nooit zal vergeten. Het leek daar te sneeuwen, zoo was de lucht daar vervuld met duizenden en duizenden witvleugelige haften, die daar hun eendaagsch leven al vliegend sleten. In korten tijd waren onze kleederen er geheel mee bedekt, ook de grond was er op sommige plaatsen wit van. En door die wolk schoten in pijlsnelle vaart de zwarte sterntjes heen en weer, die hier hun naam van zeezwaluwen ten volle verdienden. Geheel naar zwaluwenmanier vlogen ze met wijd opengesperden bek door de haftenwolk en als ze genoeg verzameld hadden, ijlden ze weg naar hun nesten. Er waren wel honderd van die vischdieffjes aan het insectenvangen. Iedereen weet trouwens wel, dat de sterntjes en de kleinere meeuwsorten dikwijls meer insecten dan visch eten. Maar zoo, als hier in het Leersumsche veld had ik het toch nog nooit gezien.

Nu verlieten wij het meer en gingen door de hei rechtuit naar het zuiden in de richting van den straatweg. Hier en daar stonden kleine klompjes dennen, bewoond door boompiepers en roodborst-tapuitjes. In de heide zelf vloog hier en daar een duinpieper op en langs de helling van een heuvelrij voor ons zweefde een groote vogel. Aan zijn manier van jagen, zijn groote vleugelwijdte en gelijkmatigheid van kleur herkenden wij hem als den grauwen kiekendief.

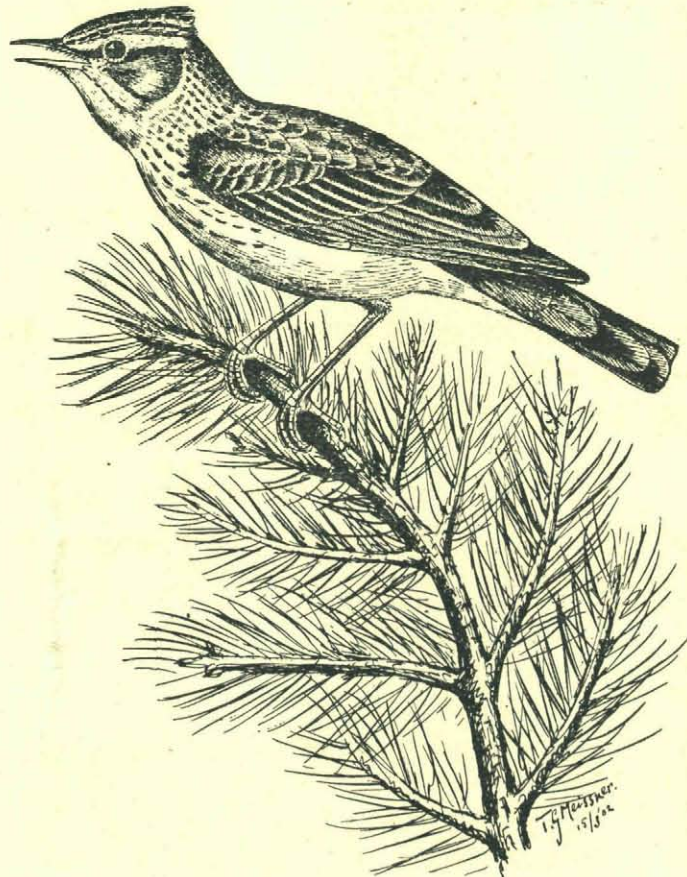
Het was merkwaardig, hoe hij stukje voor stukje de helling geheel afzocht. 't Leek wel een boer, die een veld beploegt, zoo regelmatig keerde hij weer, als hij het eind van zijn jachtveld bereikt had, om dezelfde weg af te leggen maar nu een meter of tien lager langs de helling. Hij maakte stellig jacht op hagedissen, want muizen zaten daar niet en 't kwam ons voor, dat zoo'n roofvogel toch ook hard voor de kost moet werken. We hebben ruim een kwartier naar hem gekeken en in dien tijd heeft hij geen enkele maal gestooten. Ten slotte gaf hij het op, zwierde omhoog (hij was tot nu toe nooit hooger geweest dan een meter of vijftien) en verdween aan de andere zijde van den heuvel om daar langs den zuidkant wellicht met meer succes zijn geluk te beproeven.

Het pad steeg nu aanzienlijk en wij naderden, wat wij uit de verte reeds als een groote gouden plek gezien hadden en dat nu bleek te zijn een groot bosch van meer dan manshooge stekelbrem (*Ulex europaea*) rijk in bloei. Ik wou graag een bloeiend takje meenemen naar Amsterdam en had al heel gauw al mijn vingers aan bloeden geprikt bij mijn pogingen om er een te bemachtigen, wat ten slotte gelukte.

Maar ik draag die heesters toch geen kwaad hart

toe. Integendeel. Het zijn de werkzaamste vogelbeschermers, die ik ken. Wie op zijn buitenplaats of in zijn bosschen veel vogels wil hebben, kan niet beter doen dan hier en daar een paar Aren met deze struiken te beplanten. De vogels zijn er absoluut zeker voor kwajongens en roofdieren. Hoe ze zelf zonder kleerscheuren erin kunnen doordringen is mij een raadsel, maar ze doen het, dat staat vast.

Ook planten vinden er een veilige schuilplaats. Nergens heb ik mooiere en grootere viooltjes, sterremuur en tormentil gezien, dan tusschen deze doornstruiken. Het was een jolige vogelbent, die er

De Boom- of Heileeuwerik.

huisde: paapjes, braamsluipers, grasmusschen in overvloed en de koning van al die zangers was de boomleeuwerik, de vogel, waar toen Van Eeden zijn vers nog niet op gemaakt had, maar die zich nu verheugt in het bezit van een lofdicht, dat alle zangers hem mogen benijden.

Maar hij verdient het ten volle. Waar en wanneer ik ook de boomleeuwerik ontmoet heb, in Maart in de nevelachtige duinvalleien naar den zeekant, in Mei op de heide of in het dennebosch, bij dag of bij nacht, altijd wekte hij de bewondering door zijn volmaakt reinen zang, opgetogen zonder geschetter, liefelijk zonder langdradig of eentonig te worden. Daarbij een zeer bijzondere vlucht, niet de krachtige spiraal van de weideleeuwerik, maar nu eens een

zacht wegdrijven, dan weer een snel omhoogwieken, alles in overeenstemming met de teedere of heftige passages van zijn lied.

Wij troffen het, dat hij daar te midden van het Ulexbosch zat te zingen in den top van een laag boompje en dat hij als 't ware door zijn gezang opgeheven werd, de lucht in, met kleine schokjes. Als je door de binocle er naar keek, was het of je alleen met dat dier en zijn heerlijk lied op de wereld was en wij meenen nog altijd, dat de boschwachter, die ons vergezelde, heel wat op zijn geweten heeft, doordat hij ons ontnuchterend toeriep: „heeren, wij zullen te laat komen voor de tram.“

Maar er zijn meer boomleeuweriken en ik kan mij nu ook nog altijd troosten met het gedicht. Zal ik het even voor u overschrijven?

HEI-LEEUWERIK. *)

Nu weet ik welke vogel
mijn lievelingsvogel heeten mag,
die even opgetogen
zingt zomernacht en winterdag.

Ik werkte 's winters in het woud,
de zon scheen door de dennestammen
op fonkelsneeuw met rosse vlammen
mijn hakmes blonk en klonk op 't hout.
Daar ging omhoog een kleine schelle
met fijnen lichtdoorwaaiden klank,
hei-leeuwerk's lied bleef mijn gezelle
den lieven morgen lank.

Weet gij den meimaand nog, mijn lief?
de maan scheen over 't land,
langs weiden stil en nevel-wit
gingen wij hand in hand.

*) Uit: Van de Passielooze Lelie. Verzen door Frederik van Eeden. Amsterdam, W. Versluys 1901.

Weer luidde 't helle, helle, helle,
hoog boven bosch en hei.
De kleine schelle, schelle, schelle
ging onverpoosd en blij.

Nog maar sint onlangs ken ik hem
met zijn verrukte kleine stem,
zijn lichte, luchte jubelkreet,
die van geen moeheid weet.

De morgenzon, de zomernacht,
de wind, de vrijheid zonder maat,
de lust die nimmermeer vergaat,
die heeft hij in zijn lied gebracht.

Het klinkt van uit de vage verte
alsof hij midden in 't gesternte
zijn zilvren klokken luidt.

Wat zijn gelui beduidt
weten wij beiden, liefste mijn.
Zoo zal hij onze lievelingsvogel zijn.

FREDERIK VAN EEDEN.

Langs het Ulexbosch kwamen wij op den top van den heuvel, waar we een heerlijk vergezicht hadden over de halve provincie Utrecht en een goed deel van Gelderland en Brabant. Daar moest de boschwachter ons weer aanporren.

Nu nog even het graf van Nellenstein langs en dan de laagte in om tusschen de eiken en beuken van Broekhuizen op de tram te wachten. Het liep tegen den avond en de vogels waren weer ontwaakt tot spel en vroolijkheid en wij hadden er een lieve last aan, om in het veelstemmig koor de afzonderlijke partijen van Grasmusch en Tuinfluiter, Roodborst, Roodstaart, Nachtegaal, Winterkoning, Spotvogel, Klauwier, Roodborsttapuit en Draaihals te onderscheiden. Het was 23 Mei, dus alles zong.

JAC. P. TH.

UIT HET GOOI.

Nu zijn we te midden van Mei. 't Is één jubel overal; de bloei der groote witte vruchtboomen staat uit als Japansche takken tegen de hooge lichtblauwe lucht.

In de kronkelende boschjes, waar de vogelkers bloeit in teere witte pracht en de lijsterbessen al vol in knop zijn, slaat en zingt zelfs overdag de nachtegaal zijn trillenden jubelzang.

Als zachte Meiregen vallen de bruine vliezige schubjes der jonge beukenblaren om ons heen en bestrooien het pad met hun glanzige kleuren.

De lange slanke takjes hangen als franje af van

de berken, ragfijn en teer en in één dag tijds staan de lindeboomen vol in groen.

Hoe jong en blond dat eerste malsche lentegroen tegen de ernstige, sombere dennen, die als in rouw gewaad zijn gehuld, maar hoe mooi staat hun effen donker als achtergrond voor al die blijde levenslust.

Trouwe wachters door den zwaren wintertijd, rusten ze nu vredig en stil; hoe gehard en bestand bleken ze in droeve dagen; hoe was hun groene kruin onze wintertroost.

Maar nu, bescheiden in achtergrond, geven ze den voorrang aan het jeugdig, jubelend lentegroen.